

فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، سال سوم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۰

بررسی فقهی - حقوقی مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی

یعقوب علیزاده^{۱*}، زری فیروزگاه^۲، سیده منیره حسینی^۳

۱. استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی، دانشگاه پیام نور، ایران.

۲. عضو هیئت علمی، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۳. کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی (پردیس)، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی، از مباحث نوین مسئولیت مدنی به شمار می‌رود. تولید انبوه انواع مواد غذاییِ نوترکیب و همچنین کمبود مواد غذایی در نقاط قابل توجهی از دنیا، توجه خاص به این نوع از مسئولیت به منظور حمایت از سلامت جسمی مصرف‌کنندگان را بیش از پیش، ضروری می‌سازد. در پژوهش پیش روی بر آن هستیم تا مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی را با تمرکز بر مبانی فقهی و نظام حقوقی حال حاضر ایران، مورد تبیین و ارزیابی قرار دهیم.

مواد و روش‌ها: نوع پژوهش حاضر، توصیفی بوده و روش بکار گرفته شده در آن، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری داده‌ها نیز کتابخانه‌ای و با استناد به کتاب‌ها، مقاله‌ها، اسناد و پایگاه‌های اینترنتی خواهد بود.

یافته‌ها: بررسی فقهی و حقوقی مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی در نظام حقوقی حال حاضر ایران، حاکی از فقدان مجموعه قانونی منسجم در این ارتباط می‌باشد. عدم بکارگیری نهادهای حقوقی مدرن همچون خسارت تنبیهی در این ارتباط نیز از دیگر کاستی‌های نظام مسئولیت مدنی حال حاضر ایران به شمار می‌رود.

ملاحظات اخلاقی: در پژوهش پیش روی، حفظ اصالت متون و امانت‌داری در نقل و گفتار، به عنوان مهمترین بایسته‌های اخلاقی، مورد نظر نویسندگان بوده است.

نتیجه‌گیری: در سطح قانون‌گذاری، مجموعه مقررات حال حاضر نظام حقوقی ایران در ارتباط با مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی، حاکی از فقدان انسجام در پذیرش مبنای مسئولیت و همچنین عدم بکارگیری نهادهای نوین حقوقی در این ارتباط دارد. در سطح قضایی نیز مقاومت رویه محاکم در صدور حکم به خسارات خاص ناشی از مصرف مواد غذایی، محل تأمل بوده و اتخاذ رویکرد بایسته از جانب سیاست‌گذاران قضایی کشور را اقتضاء می‌نماید.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۷۳-۸۷

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۳

تاریخ اصلاح: ۱۴۰۰/۰۷/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۰/۰۴

واژگان کلیدی:

مسئولیت مدنی، مسئولیت محض، خسارت تنبیهی.

نویسنده مسوول:

یعقوب علیزاده

آدرس پستی:

ایران، دانشگاه پیام نور، گروه فقه و حقوق اسلامی.

تلفن:

۰۹۱۴۳۹۲۵۶۰۱

کد ارکید:

0000-0002-7350-2154

پست الکترونیک:

yagub_alizadeh@yahoo.com

۱. مقدمه

پیشرفت‌های روزافزون دانش بشری، علاوه بر سرعت شتابان، تحقق یافتن بسیاری از واقعیت‌های جدید را موجب گردیده است. یکی از مصادیق پیشرفت دانش بشری، پیشرفت صنایع غذایی و مهندسی ژنتیک است. با افزایش جمعیت انسان‌ها و کمبود مواد غذایی در بسیاری از نقاط کره زمین از جمله کشورهای آفریقایی، مسأله تولید انبوه غذا در دستورکار شرکت‌های تولیدکننده غذا قرار گرفته است. در سال‌های اخیر، با کمک مهندسی ژنتیک و اصلاح ساختار ژنتیکی بسیاری از گیاهان و جانوران، مواد غذایی بسیار متنوعی در سطح جهانی تولید و مورد مصرف قرار گرفته‌اند. یکی از موضوعات اساسی که در ارتباط با این محصولات مطرح شده است، مسأله «سالم و مفید بودن» آنها می‌باشد. به جهت اهمیت این موضوع، کشورهای مختلف در قوانین داخلی خود، مقررات مختلفی را در ارتباط با تولید، توزیع، واردات و صادرات مواد غذایی به تصویب رسانده‌اند. یکی از مهمترین مصادیق قوانین مرتبط با مواد غذایی، قوانین مرتبط با مسئولیت مدنی و جبران خسارت ناشی از تولید مواد غذایی معیوب و ناسالم است. ارتباط مواد غذایی با سلامت انسان‌ها، تدریجی بودن ضرر وارده‌ی ناشی از مصرف غذای آلوده و دشواری یافتن مقصر زیان‌ وارده به مصرف‌کننده، موجب شده است که محصولات غذایی از سایر محصولات دیگر متمایز گردند. لازم به ذکر است که عیب تولید در محصولات غذایی، فرآورده‌های دارویی، صنایع بیوشیمی و تراریخته، همگی تحت عنوان

کلی مسئولیت مدنی ناشی از تولید محصولات غذایی مورد مطالعه قرار می‌گیرند. بر مبنای آنچه گفته شد، در پژوهش پیش روی بر آن شدیم تا با توجه به حساسیت مواد غذایی و آثار مترتب بر مصرف نوع آلوده و فاسد آن و اهمیت موضوع، به بررسی توصیفی تحلیلی مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی با تمرکز بر نظام حقوقی حال حاضر ایران و قواعد و مبانی فقهی مرتبط بپردازیم؛ بر این مبنای، مهمترین سؤالات پژوهش را می‌توان اینگونه مطرح نمود؟ مبنای مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی در نظام حقوقی حال حاضر ایران چیست؟ علاوه بر این، مهمترین آثار مترتب بر مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی کدامند؟ به منظور پاسخگویی به سؤالات مزبور، انواع و همچنین پیامدهای مترتب بر مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی را ذیل دو بخش کلی، تبیین و ارزیابی خواهیم نمود.

۲. ملاحظات اخلاقی

در پژوهش پیش روی، حفظ اصالت متون و امانت‌داری در نقل گفتار، به عنوان مهمترین بایسته‌های اخلاقی، مورد نظر نویسندگان بوده است.

۳. مواد و روش‌ها

نوع پژوهش حاضر، توصیفی بوده و روش بکار گرفته شده در آن، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. روش گردآوری داده‌ها نیز کتابخانه‌ای و با استناد

خواه این ضرر ناشی از تقصیر خود وی باشد یا از فعالیت او ایجاد شده باشد (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۴، ۷۱۱). در خصوص مفهوم مسئولیت مدنی بایستی گفت در هر مورد که بر اثر تقصیر یا بی‌مبالاتی شخصی، ضرر و زیانی به دیگری وارد آید و عامل این ضرر و زیان، مکلف به جبران خسارت باشد، می‌گویند که در برابر وی مسئولیت مدنی دارد و یا به عبارتی دیگر، ضامن خسارت وارد شده می‌باشد و باید آن را تدارک بیند (کاتوزیان، ۱۳۹۵، ۲۹، ۱).

۵-۱-۲. خسارت تنبیهی

در نظام‌های حقوقی مختلف بالاخص نظام حقوقی کامن‌لا، راجع به خسارت‌هایی تحت عنوان «خسارت تنبیهی» سخن به میان آمده است که به نوعی، به مجازات شبیه است و با صرف تقصیر و خطا، شخص مستحق به پرداخت این نوع خسارت می‌باشد. خسارت تنبیهی ممکن است جایی مورد حکم واقع گردد که احساس شود فعل خواننده نسبت به جبران خسارت صرف، شدیدتر باشد (گوتاندا، ۲۰۰۳، ۴). در تعریف خسارت تنبیهی باید گفت که نوعی از خسارت است که در مبلغ معین، از طرف دادگاه علاوه بر خسارت «جبرانی» یا «اسمی»، به دلیل سوءرفتار شدید و توأم با تجری خواننده، مورد حکم قرار می‌گیرد. مهمترین توجیهی که برای خسارات تنبیهی ارائه شده، عبارت از مجازات و جلوگیری از رفتارهای خاص است؛ مخصوصاً در جایی که رفتار، عمدی و توأم با سوءنیت باشد (تقی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۱، ۴۹).

به کتاب‌ها، مقاله‌ها، اسناد و پایگاه‌های اینترنتی خواهد بود.

۴. یافته‌ها

یافته‌های نگارندگان نشان داد که فقدان مجموعه قانونی منسجم و عدم بکارگیری نهادهای حقوقی مدرن همچون خسارت تنبیهی در ارتباط با مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی از مهمترین کاستی‌های نظام مسئولیت مدنی حال حاضر ایران در ارتباط با موضوع اشاره شده است.

۵. بحث

در این قسمت به عنوان بخش اصلی مقاله، پس از بررسی اختصاری مفاهیم کلیدی و مستندات فقهی مسئولیت مدنی، به بررسی انواع مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی و همچنین پیامدهای مترتب بر آن خواهیم پرداخت.

۵-۱. مفاهیم پژوهش

ورود به مباحث اصلی مقاله پیش روی، مستلزم آشنایی مختصر با برخی مفاهیم کلیدی و بنیادی بوده و بدون درک صحیح از مفاهیم، ورود در مباحث ماهوی پژوهش با اشکالاتی همراه خواهد بود.

۵-۱-۱. مسئولیت مدنی

مسئولیت در لغت به معنای مورد مؤاخذه، بازخواست، پرسش و سؤال واقع شدن است (عمید، ۱۳۹۹، ۶۶۴) و در اصطلاح حقوقی، تعهد شخص به دفع ضرری است که به دیگران وارد آورده است؛

۵-۲. مستندات فقهی مسئولیت مدنی

ادله و مستندات فقهی متعددی را به منظور اثبات مسئولیت مدنی و ضمان خارج از قرارداد ارائه نمود. یکی از این مستندات، قاعده تسبیب است که از مبانی مسئولیت قهری است و بر اساس آن، هرکس سبب تلفیق خسارت و تلف شود، حتی در صورت عدم مباشرت در ضرر و اتلاف، ضامن است (سعادت مصطفوی و پایکاری، ۱۳۹۶، ۱۶۸-۱۶۶). از دیگر ادله فقهی موجود در این زمینه می‌توان به قاعده «من له الغنم فعلیه الغرم» اشاره نمود که بر مبنای آن، مسئولیت بر عهده کسی است که منافع را از آن خود نموده است (علوی قزوینی و مسعودیان‌زاده، ۱۳۹۳، ۷۶). علاوه بر دو قاعده اشاره شده، می‌توان از قواعد فقهی لاضرر، اتلاف و غرور نیز کمک گرفت. با استناد به قاعده لاضرر، می‌توان اینگونه گفت که ضرر وارده به اشخاص (در اینجا مصرف‌کننده مواد غذایی به واسطه مصرف کالای معیوب) ضرر ناروایی است که نباید بدون جبران بماند (عبدی‌پور و پرتو، ۱۳۹۰، ۴۷). در قاعده اتلاف نیز با اثبات رابطه علیت و قابلیت انتساب تلف و ضرر به مرتکب و بدون توجه به عنصر تقصیر، قاعده، جاری گردیده و مباشر مسئول جبران زیان خواهد بود. در قاعده غرور نیز آنچه در تحقق آن شرط می‌باشد، جهل مغرور و فریب خورده است و بر اساس قول مشهور فقها، علم غار، شرط تحقق غرور نیست و فریبنده بودن عمل غار به طور متعارف کفایت می‌کند (صفایی و رحیمی، ۱۳۹۶، ۷) و این می‌تواند مفید این معنا باشد که وقتی علم فرد برای تحقق ضمان لازم نیست، نیازی

به وقوع تقصیر وی هم نمی‌باشد. در واقع فرد به دلیل ترغیب فردی دیگر با وصفی خاص، سبب ورود ضرر به وی گردیده و در نتیجه در برابر وی، مسئول است. حال که با مفاهمی کلیدی پژوهش و همچنین ادهه و مستندات فقهی مسئولیت مدنی، به طور مختصر آشنا شدیم، اینک به موضوع اصلی پژوهش پرداخته و انواع مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی و همچنین پیامدهای مترتب بر آن را مورد مطالعه و تحلیل قرار می‌دهیم.

۵-۳. انواع مسئولیت مدنی تولیدکنندگان

مواد غذایی و پیامدهای مترتب بر آن

به منظور پاسخگویی به سؤالات مطرح در مقدمه، در این قسمت، انواع و همچنین پیامدهای مترتب بر مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی را ذیل دو بخش کلی، تبیین و ارزیابی خواهیم نمود.

۵-۳-۱. انواع مسئولیت مدنی تولیدکنندگان

مواد غذایی

در این قسمت، ذیل چهار بخش جداگانه، انواع مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی را تبیین و تحلیل خواهیم نمود که اختصاراً عبارتند از: مسئولیت مبتنی بر تقصیر، مسئولیت محض، مسئولیت مبتنی بر تسبیب و مسئولیت مبتنی بر تضمین.

۵-۳-۱-۱. مسئولیت مبتنی بر تقصیر

تقصیر عبارت است از عمل خلافی که یک شخص نسبت به شخص دیگری انجام می‌دهد؛ بنابراین

وارد گردد؛ لذا در این صورت بایستی از عهده جبران خسارت برآید (موسوی فر، ۱۳۹۴، ۲۱). با شناخت تقصیر به عنوان مبنای مسئولیت، سرمایه‌داران با آرامش خاطر بیشتر، متمایل به سرمایه‌گذاری خواهند شد؛ چرا که مطمئن هستند در قبال رفتار متعارف خود - هرچند که باعث ضرر هم گردیده باشد - مورد بازخواست قرار نخواهند گرفت. با وجود این، تئوری تقصیر، خالی از اشکال نمی‌باشد؛ شاید بزرگترین عیب تئوری مزبور این است که با توجه به پیچیدگی محصولات و مواد غذایی (رضوانی و گل علی زاده، ۱۳۹۰، ۲۱۸) و آثار نامطلوب ناشی از آنها، در بسیاری از موارد، اصلاً امکان اثبات تقصیر تولیدکننده وجود ندارد و اگر امکان اثبات تقصیر باشد هم این امر، بسیار دشوار است. قانون‌گذار ایران نیز با ذکر بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی در ماده ۶ قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶، بار اثبات تقصیر را بر عهده مصرف‌کننده قرار داده است (افضلی حسینی و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۸). به طور کلی بایستی گفت که در نظام حقوقی ایران، در خصوص مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی، مقررهای قانونی مشاهده نمی‌شود. قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی مصوب ۱۳۴۶، اصلاحات و آیین‌نامه‌های آن، به طور عمده بر رعایت موازین بهداشتی و تخلفات مرتبط با آن و همچنین بحث مسئولیت کیفری متمرکز هستند. در حال حاضر، با توجه به حاکمیت این قانون به عنوان قانونی خاص در موضوع مواد غذایی، مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی

هرگاه شخصی در اعمال و رفتار خود رعایت احتیاط معمول و مرسوم در جامعه را نکند یا از مقررات تخلف کند و موجب زیان دیگری شود، مقصر و مسئول شناخته می‌شود و ملزم است از عهده جبران زیان وارد شده برآید (هاشمی و تقی‌زاده، ۱۳۹۳، ۲۴). همانگونه که از این تعریف پیداست، به منظور مسئول شناختن شخص، باید از طرف او تقصیری صورت گرفته باشد وگرنه نمی‌توان او را مسئول جبران خسارت دانست؛ همچنین بایستی رابطه سببیت میان تقصیر شخص و ضرر وارد شده، ثابت گشته باشد. به موجب ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹: «هرکس بدون مجوز قانونی، عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی، لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود، مسئول جبران خسارات ناشی از عمل خود می‌باشد». همانگونه که ملاحظه می‌گردد بر مبنای ماده فوق، آنچه مبنای مسئولیت مدنی خواهد بود، وجود تقصیر و خروج از رفتار متعارف است؛ لذا در خصوص تولیدکنندگان مواد غذایی، می‌توان گفت که چنانچه این دسته از اشخاص، احتیاط‌های لازم را در پیش نگیرند، مقصر قلمداد خواهد گردید. در اینجا، صرفاً کافی است که متضرر اثبات نماید که خوانده (تولیدکننده مواد غذایی)، وظیفه مراقبتی و احتیاطی را که برعهده داشته است، نقض نموده و مستقیماً به دلیل همین نقض، زیان‌هایی به وی وارد گردیده است؛ برای مثال، تولیدکننده سوسیس، استانداردهای لازم را در استفاده از مواد مربوط به خصوص رعایت نکرده باشد و به همین دلیل، خسارت به مصرف‌کننده

را بایستی با کمک مقررات این قانون، تعیین نمود؛ به این معنا که درج مسئولیت کیفری برای تولید مواد غذایی فاسد، به طریق اولی، موجب ضمان مدنی عامل ورود زیان نیز خواهد بود. مبنای مسئولیت مدنی بر اساس استدلال فوق، مبنای عام مسئولیت مدنی در حقوق ایران یعنی نظریه تقصیر خواهد بود؛ این نتیجه با روح حاکم بر مواد قانون خوردنی و آشامیدنی و آرایشی و بهداشتی نیز هماهنگ است.

۵-۳-۱-۲. مسئولیت محض

همانطور که در بررسی نظریه تقصیر ملاحظه گردید، بر مبنای آن، خواهان نمی‌توانست تقصیر خوانده را اثبات نماید. در برخی موارد هم اصلاً تقصیری صورت نگرفته بود تا بتوان مقصر را مسئول نتایج آن شناخت. نتیجه اینکه هرکس در اثر کالای معیوب یا مواد غذایی فاسد زبانی را متحمل می‌گردید، از بیم روبرو شدن با شکست و تحمل هزینه‌های بیهوده ناشی از دادرسی و اتلاف وقت، ترجیح می‌داد که به دادگاه مراجعه نماید و یا اینکه تصمیم می‌گرفت خود به دادرسی پرداخته و از تولیدکننده‌ی عامل زیان انتقام بگیرد (کاتوزیان، ۱۳۹۵، ۱، ۲۴۴)؛ به خاطر وجود این معایب و امکان حمایت هرچه بیشتر از مصرف‌کننده، از طرف نظریه‌پردازان، نظریه مسئولیت محض تولیدکننده مطرح گردید. مطابق این نظر، دیگر تقصیر مبنای مسئولیت مدنی نیست؛ بلکه هر عمل زیانبار، به خودی خود، مسئولیت مرتکب آن را باعث می‌شود؛ زیرا فاعل

زیان، با تجاوز به حقوق طرف مقابل، تلف مال یا کاستن از دارایی دیگری را موجب می‌شود؛ بنابراین عدالت اجتماعی اقتضا می‌کند که آن خسارت را جبران کند (امامی، ۱۳۹۰، ۵۸۶). در واقع کسی که به فعالیتی دست می‌زند و برای دیگران محیطی خطرناک ایجاد می‌کند و از این محیط خطرناک، بهره‌مند می‌شود، باید زیان‌های ناشی از آن را نیز جبران کند. در این حالت خواهان وظیفه ندارد تا بی‌دقتی و بی‌احتیاطی خواننده را به اثبات برساند و فقط بایستی ثابت کند که کالای معیوب، خطرناک است تا مستحق خسارت باشد. اگرچه پذیرش این نظر به عنوان مبنای مسئولیت مدنی با حذف عنصر تقصیر، دعاوی جبران خسارت را آسان‌تر می‌کند، اما این تئوری، از نظر روانی، انگیزه تلاش و ابتکار را از تولیدکننده می‌گیرد و در نهایت، موجب رکود اقتصادی می‌شود (عبداللهی، ۱۳۹۷، ۹۰).

۵-۳-۱-۳. مسئولیت مبتنی بر تسبیب

در نظام حقوقی ایران، به علت معایب تئوری تقصیر، برخی بر آن شدند که مسئولیت تولیدکننده را با مبنای تئوری تسبیب، توجیه نمایند؛ بر مبنای این تئوری، تولیدکننده‌ای که کالای معیوب را وارد بازار نموده و به علت وجود همین عیب، زبانی به بار آورد، سبب ورود زیان به مصرف‌کننده شده و بایستی بر مبنای تئوری تسبیب، خسارت وارده به متضرر را جبران نماید؛ بنابراین یکی از مبانی مطرح برای مسئولیت مدنی تولیدکننده مواد غذایی در جبران خسارت ناشی از مصرف مواد غذایی، استناد

خسارت به مصرف‌کننده به واسطه مصرف مواد غذایی فاسد، تولیدکننده حتی در صورت عدم ارتکاب تقصیر، مسئول جبران خسارت بوده و رابطه سببیت بین عیب و ضرر و پذیرش عدم قطع رابطه عرفی سببیت با مباشرت مصرف‌کننده، اسباب مسئولیت تولیدکننده قرار می‌گیرد.

۵-۳-۱-۴. مسئولیت مبتنی بر تضمین

به طور کلی، هر تولیدکننده در نخستین قرارداد منعقد به منظور فروش کالای خود، به طور ضمنی تعهد می‌کند که کالایش برای بهره‌برداری مشتری، ایمن باشد. بر مبنای مسئولیت مبتنی بر تضمین، آخرین مصرف‌کننده نیز که رابطه قراردادی با تولیدکننده ندارد، از برکت این تضمین برخوردار می‌شود؛ بنابراین تولیدکننده به طور ضمنی متعهد می‌شود که کالایش برای استفاده آخرین مصرف‌کننده نیز مناسب باشد؛ بسیاری از صاحب‌نظران (جعفری تبار، ۱۳۹۷، ۳۱-۳۲)، مسئولیت مبتنی بر تضمین را به فرزندی دورگه تشبیه نموده‌اند که نسب از دوسو دارد و حاصل ازدواج فرخنده مسئولیت قراردادی و غیرقراردادی است. بر مبنای آنچه گفته شد، می‌توان اینگونه نتیجه گرفت مادامی که هدف از مسئولیت مدنی، جبران زیان است، بنابراین بایستی به زیان‌دیده و زبانی که به او وارد شده، توجه داشت نه عامل زیان و شرایط او (گلبراززاده شیرتبار، ۱۳۸۱، ۲۳)؛ بر این مبنای، با وجود اینکه نظریه مسئولیت مبتنی بر تضمین، دارای سابقه در فقه امامیه نیست (سعادت مصطفوی و پایکاری، ۱۳۹۶، ۱۷۴)، اما می‌توان

به قاعده فقهی تسبیب است که پیشتر بدان اشاره شد. به نظر می‌رسد متأثر از تلاش‌های دکترین حقوقی، سیر تحول قانون‌گذاری و وضع قوانینی همچون قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان خودرو (۱۳۸۶)، قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان (۱۳۸۸) و همچنین قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه (۱۳۹۵)، حکایت از ایجاد تحول در نگرش قانون‌گذار به سوی مبنای مسئولیت مبتنی بر تسبیب دارد؛ نگرش جدید بر این محور استوار است که تولیدکننده (از جمله تولیدکننده مواد غذایی)، به دلیل وارد نمودن کالای معیوب در بازار و مسبب خسارت شدن، مسئول جبران زیان‌های وارده می‌باشد؛ حتی اگر مرتکب تقصیر نشده باشد. علاوه بر مقررات اشاره شده، ماده ۱۸ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان مصوب ۱۳۸۸ نیز در این زمینه قابل ذکر است که مقرر می‌دارد: «چنانچه کالا یا خدمات عرضه شده توسط عرضه‌کنندگان کالا یا خدمات معیوب باشد و به واسطه آن عیب، خساراتی به مصرف‌کننده وارد گردد، متخلف علاوه بر جبران خسارات، به پرداخت جزای نقدی حداکثر تا معادل چهار برابر خسارت محکوم خواهد شد». همانگونه که ملاحظه می‌گردد قانون‌گذار با در نظر گرفتن اقتضائات و عرف حاکم بر نحوه تولید کالا و خسارات احتمالی ناشی از آن و جهت جلوگیری از تضییع حقوق مصرف‌کننده، با نگرشی نو، مسئولیت جبران خسارت بدون اشاره به لزوم تقصیر را پذیرفته است. به این ترتیب، با اثبات ایجاد ضرر و

در قرارداد، تضمین خود را بی‌اثر کند، فایده‌ای برای نظریه تضمین مترتب نیست؛ به عنوان نمونه تولیدکننده می‌تواند به استناد ماده ۴۳۶ قانون مدنی، با تبری از عیوب کالای تولیدی، آن را همانطور که هست بفروشد. به منظور حل مشکل نخست، مسئولیت در برابر تبلیغات و اظهارات خلاف واقع از کالا مطرح گردیده است. در نظام حقوقی حال حاضر ایران، از آنجا که بر اساس بند (ه) ماده ۴۵ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهار قانون اساسی (۱۳۸۷)، تعهدی آمره مبنی بر عدم انجام تبلیغات و اظهارات خلاف واقع تحمیل شده است و این تعهد، تعهد به نتیجه بوده، صرف نقض این تعهد، تقصیر محسوب می‌گردد؛ مگر اینکه خواننده (تولیدکننده مواد غذایی) بتواند ثابت کند که از خلاف واقع بودن تبلیغات آگاه نبوده و عدم آگاهی او نیز به واسطه سببی است که از اختیار وی خارج بوده است. ابداع دکترین مسئولیت محض که پیشتر شرح آن گفته شد نیز تلاشی به منظور فائق آمدن بر چالش‌های دوم و سوم گفته شده‌ی نظریه مسئولیت مدنی مبتنی بر تضمین بوده است.

۵-۳-۲. آثار مسئولیت مدنی تولیدکنندگان

مواد غذایی

به طور کلی، مهمترین اثر مترتب بر نظام مسئولیت مدنی را می‌توان جبران خسارت تلقی نمود. متعاقب جبران خسارت زیان‌دیده و اعاده وضعیت وی به حالت پیش از وقوع ضرر است که می‌توان از سایر آثار مسئولیت مدنی همچون تسکین خاطر و

قاعده لاضرر را به مثابه یک مبنای فقهی برای آن در نظر داشت. در نظام حقوقی ایران نیز ماده ۳ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان (۱۳۸۸)، تولیدکنندگان (از جمله تولیدکنندگان مواد غذایی) را مکلف می‌کند که ضمانت‌نامه‌ای دربردارنده مدت و نوع ضمانت همراه با صورت‌حساب فروش (که در آن قیمت کالا و تاریخ عرضه درج شده است) را به مصرف‌کنندگان ارائه نمایند. این ماده البته تضمین را تا آخرین مصرف‌کننده بسط نمی‌دهد؛ اما مستنبط از ماده ۲۲۵ قانون مدنی، می‌توان آن را لازمه تضمین قلمداد نمود. با وجود تمام آنچه گفته شد، بر نظریه مسئولیت مدنی مبتنی بر تضمین نیز اشکالاتی چند مترتب است؛ از جمله اینکه اولاً: مفهوم تضمین از قرارداد تفکیک‌ناپذیر است و تعهد مبتنی بر تضمین را به ناگزیر باید در ضمن یک قرارداد بر عهده گرفت؛ به عبارت دیگر، مصرف‌کننده بایستی به گونه‌ای، به اظهارات صریح و ضمنی تولیدکننده اعتماد کند و این در جایی که نه خواننده، خواهان را می‌شناسد و نه خواهان به تضمین توجهی داشته است، به سادگی پذیرفتنی نیست. ثانیاً: شخصی که از کالا، استفاده ننموده است، چگونه می‌تواند فقط به علت وجود کالای معیوب و بر مبنای تعهد ضمنی تولیدکننده، جبران خسارت خود را بخواهد؟ مثلاً چنانچه مصرف‌کننده به دلیل مصرف مواد غذایی فاسد، دچار سرگیجه شده و به این دلیل، به شخص دیگری آسیب وارد نماید، مسئول پرداخت خسارت به آن دیگری کیست؟ ثالثاً: چنانچه تولیدکننده بتواند به راحتی با درج کردن شرط بی‌مسئولیتی

علاوه بر این، از دست دادن توانایی، استعداد و قابلیت سازگاری با محیط و همچنین قدرت التذاذ از زندگی نیز در زمره مواردی هستند که با ارزیابی و مادی‌سازی آنها، به تعیین خسارت وارده به زیان‌دیده و جبران آن می‌پردازند. در دکترین حقوقی ایران نیز، عده‌ای (سلطانی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۴، ۲۴) در همین راستا گام برداشته و با استناد به آیه ۱۱ سوره مائده - که کشتن یک انسان بیگناه را در حکم کشتن تمام مردم دانسته است - سعی در توجیه جنبه معنوی خسارات جسمانی نموده‌اند. به نظر نگارنده، خسارت جسمانی، تا جایی که به راحتی قابل تقویم و ارزش‌گذاری باشد، در قالب خسارت مادی یا مالی قابل بررسی می‌باشد و زمانی که خسارت، جنبه غیرمادی به خود گیرد (به شکلی که برای ارزیابی آن، از فاکتورهای مادی دور شویم)، بایستی این نوع از خسارت را در تقسیم‌بندی خسارات معنوی، مورد تحلیل قرار داد. در نظام حقوقی ایران، ماده ۱۸ قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی مصوب ۱۳۳۴، جبران خسارت را به صورت مطلق ذکر کرده است که هم ناظر به خسارات مالی و مادی است و هم ناظر به خسارات معنوی. نکته قابل ذکر در اینجا این است که با وجود اشاره به لزوم جبران خسارت معنوی در اصل ۱۷۱ قانون اساسی، مواد ۱، ۲، ۸، ۹ و ۱۰ قانون مسئولیت مدنی مصوب ۱۳۳۹ و نیز ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، در ارتباط با درد، رنج و ترس ناشی از لطمه به جسم انسان، رویکرد رویه قضایی ایران یکسان نیست؛ با وجود

تشفی زیان‌دیده و همچنین مجازات (تنبیه مدنی) عامل زیان سخن به میان آورد.

۵-۳-۲-۱. جبران خسارت مصرف‌کننده زیان‌دیده

در تداول فارسی زبانان، واژه خسارت در دو معنای «خسارت زدن» و «خسارت گرفتن» به کار می‌رود؛ همین تمایز در کلام حقوقدانان نیز قابل مشاهده است؛ چنانچه برخی (اسماعیلی، ۱۳۷۷، ۴۵) خسارت را خلاف نفع و سود، نقص در حق و عده‌ای دیگر آن را ضد نفع دانسته‌اند. به طور کلی، هر جا که نقص در اموال ایجاد شود یا منفعت مسلمی از دست برود یا به سلامت و حیثیت و عواطف شخصی لطمه‌ای وارد آید، ضرری به بار آمده است. یکی از حقوقدانان انگلیس، تعریفی جامع از خسارت ارائه داده است به نظر وی خسارت، نوعی جبران است که با پرداخت مبلغی پول یا غرامت به واسطه طرح دعوی و صدور حکم به نفع خواهان، قابل مطالبه و دریافت باشد. جبران خسارت ممکن است به واسطه ارتکاب یک عمل مسئولیت مدنی یا ناشی از نقض یک قرارداد باشد (بوید و اینگبرمن، ۱۹۹۵، ۱۳۲). خسارت به لحاظ ماهیت را می‌توان به خسارت مادی، معنوی و جسمانی تقسیم نمود. به نظر می‌رسد خسارت شایع در زمینه مصرف مواد غذایی، خسارت جسمانی است. در بسیاری از نظام‌های حقوقی، خسارات جسمانی در زمره خسارات معنوی به شمار آمده‌اند و مهمترین رکن این خسارات، رنج و دردی است که با معیارهای مختلف، شناسایی و ارزیابی می‌گردد.

نظریه مشورتی شماره ۱۰۴۸/۹۳/۷ مورخ ۱۳۹۳/۰۵/۰۴ اداره حقوقی قوه قضائیه مبنی بر شناسایی خسارت ناشی از درد، رنج و ترس و تقویم آن توسط کارشناس دادگستری، بسیاری از محاکم، به دلیل عدم امکان ارزیابی خسارت ناشی از درد، رنج و ترس، اساساً این خسارت را قابل جبران ندانسته و تنها نهاد پرداخت خسارات را دیه شرعی معرفی می‌نمایند. ظاهراً اطلاق ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری و همچنین قواعد فقهی مستحکم همچون قاعده لاضرر و قاعده تسبیب نیز به اندازه کافی قدرت نداشته‌اند تا رویه قضایی را با خود همراه نمایند (صبوری‌پور و رهبر، ۱۳۹۹، ۶۴۳). به نظر می‌رسد به منظور جبران خسارت‌های ناشی از درد، رنج و ترس که ظهور بیرونی دارند و شخص در این رابطه متأثر می‌گردد، بتوان با بهره‌گیری از ظرفیت کارشناسی، امکان محاسبه و ارزیابی حداقل میزان خسارت معنوی به دلیل آسیب‌های جسمانی را محاسبه نمود.

۵-۲-۲-۲. تنبیه مدنی عامل زیان

همانگونه که پیشتر نیز اشاره شد، علاوه بر جبران خسارت مرسوم، ممکن است بنا به اقتضای شرایط از نهاد نوین خسارت تنبیهی نیز بهره گرفته شود که البته در جایی است که احساس شود آثار فعل خواننده را نمی‌توان با جبران خسارت صرف، برطرف نمود. هدف از خسارت تنبیهی در حقوق آمریکا - که می‌توان با اندکی اغماض، آن را با نهاد جریمه یا جزای نقدی در حقوق ایران مقایسه نمود- علاوه بر جبران خسارت زیان‌دیده، مجازات عامل زیان

نیز می‌باشد (عالی‌پناه، ۱۳۹۱، ۴۰). این نوع خسارت در مواردی که مرتبط با ایمنی و سلامت آحاد جامعه بوده و سوءنیت احراز نگردد نیز مورد حکم قرار خواهد گرفت (قره سید رومیانی، ۱۳۹۹، ۱۶۹). در حقوق ایران، مقررهای دال بر لزوم پرداخت خسارت تنبیهی، وضع نگردیده است و صرفاً در ماده ۴ قانون صلاحیت دادگستری جمهوری اسلامی ایران برای رسیدگی به دعاوی مدنی علیه دولت‌های خارجی مصوب ۱۳۹۰/۱۲/۱۷ به خسارت تنبیهی اشاره گردیده است. قانون مزبور در پاسخ به خسارت‌های تنبیهی وضع شده توسط دولت آمریکا علیه ایران و اتباع ایرانی وضع گردیده و به نوعی رفتار متقابل بین‌المللی محسوب می‌گردد. اگرچه خسارت تنبیهی در حقوق ایران، فاقد مبنای قانونی می‌باشد، لیکن درج آن در قرارداد به عنوان شرایط ضمن قرارداد، بلامانع است؛ چرا که اولاً: درج شرط خسارت تنبیهی، غیرمقدور شمرده نمی‌شود؛ ثانیاً: در مورد نفع و فایده این شرط هم نمی‌توان تردید داشت؛ چرا که وقتی گفته می‌شود شرط باید متضمن منفعت مشروع باشد، یعنی قانون‌گذار عمل به آن شرط را منع نکرده باشد و همین که قانون‌گذار منع نکرده است، موضوع شرط، واجد منفعت مشروع است؛ ثالثاً: در خصوص نامشروع بودن شرط، اعم از مغایرت آن با قانون یا موازین شرعی نیز این مورد، درخصوص خسارت تنبیهی صدق نمی‌کند؛ چرا که از نظر قانونی، اصل بر اباحه است. این شرط نمی‌تواند برخلاف الزامات قانونی شریعت اسلام هم باشد چرا که شرع، تجری را

موجب عقوبت دانسته است (داراب‌پور و سلطانی احمدآباد، ۱۳۹۴، ۸۱). رابعاً: با توجه به اینکه شرط خسارت تنبیهی در قرارداد، نه خلاف مقضای عقد است و نه شرط مجهولی است که جهل به آن موجب جهل به عوضین شود، پس این شرط به موجب ماده ۲۳۳ قانون مدنی، از شروط مبطل نیز محسوب نمی‌شود. با وجود تمام آنچه گفته شد، ضرورت در نظر گرفتن این نوع خسارت توسط قانون‌گذار به خصوص در پرونده‌های مرتبط با مواد غذایی و مسئولیت جبران خسارت ناشی از مصرف مواد خوراکی احساس می‌شود؛ چرا که در اینگونه صدمات، ضررهای نامحسوس به وجود می‌آید که نهادهایی مانند دیه پاسخگوی جبران خسارت زیان‌دیده نیست (قاسمی حامد و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۸۴).

۶. نتیجه‌گیری

از مجموع آنچه گفته شد، این نتیجه حاصل می‌گردد که مفهوم سنتی تقصیر، نمی‌تواند مبنای مناسبی برای جبران ضرر باشد؛ زیرا اگر در فرض بعید، احراز گردد تولیدکننده‌ی کالای معیوب مقصر است، اثبات آن از طریق مصرف‌کننده که هیچ تخصص و توانی در این زمینه ندارد، کار ساده‌ای نیست. در حقوق ایران با توجه به قانون مواد خوردنی و آشامیدنی و استعمال الفاظی مانند بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی، تئوری مسئولیت مبتنی بر تقصیر، پذیرفته شده است. در خصوص مسئولیت محض، در قوانین موضوعه ایران، به استثنای مقرر کلی در ماده ۱۸ قانون حمایت از

مصرف‌کنندگان مصوب ۱۳۸۸، تصریح قانونی دال بر پذیرش این مبنا درباره تولیدکنندگان مواد غذایی وجود ندارد؛ اما سیر تحول قانون‌گذاری و وضع قوانینی همچون قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان خودرو (۱۳۸۶)، قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان (۱۳۸۸) و همچنین قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه (۱۳۹۵)، حکایت از ایجاد تحول در نگرش قانون‌گذار به سوی مبنای مسئولیت محض دارد. این مبنای مسئولیت با قواعد فقهی متعدد از جمله قاعده من له الغنم فعلیه الغرم، قاعده لاضرر، قاعده اتلاف و همچنین قاعده غرور نیز سنخیت داشته و هم راستا است. در خصوص مسئولیت مبتنی بر تضمین نیز، علاوه بر ماده ۳ قانون حمایت از مصرف‌کنندگان مصوب ۱۳۸۸ به عنوان یک مقرر کلی، قاعده لاضرر را نیز می‌توان به مثابه مبنای فقهی یاری‌رساننده به اینگونه از مسئولیت تلقی نمود؛ اگرچه که این مبنای از مسئولیت، دارای سابقه در فقه نیست. جدای از بحث، مبنای مسئولیت مدنی تولیدکنندگان مواد غذایی در نظام حقوقی حال حاضر ایران، مطالعه بخشی از آثار مترتب بر اینگونه مسئولیت نیز بیانگر این است که با وجود تصریح به لزوم جبران خسارت معنوی در مواد قانونی متعدد، محاکم ایران همچنان در صدور حکم نسبت به تقویم و جبران خسارت درد، رنج و ترس ناشی از خسارات بدنی (که شایع‌ترین گونه خسارت در زمینه استفاده از مواد غذایی آلوده و ناسالم می‌باشند)، مقاومت می‌نمایند. در سطح

قانون‌گذاری نیز ضرورت استفاده از نهادهای کیفی مدرن همچون خسارت تنبیهی در خصوص تولیدکنندگان مواد غذایی و مسئولیت جبران خسارت ناشی از مصرف مواد خوراکی احساس می‌شود؛ چرا که در اینگونه صدمات، ضررهای نامحسوس به وجود می‌آید که نهادهایی مانند دیه پاسخگوی جبران خسارت زیان‌دیده نیست.

۷. سهم نویسندگان

در این پژوهش، نویسنده دوم به عنوان نویسنده مسئول، نویسنده نخست به عنوان همکار اصلی و نویسنده سوم نیز ناظر تحقیق می‌باشند.

۸. تضاد منافع

در پژوهش انجام شده، هیچگونه تضاد و تعارض منافی وجود ندارد.

منابع

- رضوانی، حمیدرضا، گل علی زاده، فاطمه، «ارزیابی و تحلیل استراتژی‌های ورود محصولات غذایی به بازارهای خارجی»، دو فصلنامه تحقیقات بازاریابی نوین، دوره اول، شماره سه، ۱۳۹۰.
- سعادت مصطفوی، سید مصطفی، پایکاری، محمد جواد، «نگرشی جدید به مبانی مسئولیت مدنی در حقوق ایران و فقه امامیه»، دو فصلنامه آموزه‌های حقوقی گواه، سال سوم، شماره یک، ۱۳۹۶.
- سلطانی‌نژاد، هدایت الله، یونسی، عطیه، کشاورز، مونس، بررسی تطبیقی خسارت معنوی، چاپ اول، تهران، انتشارات میزان دانش، ۱۳۹۴.
- صبوری‌پور، مهدی، رهبر، مهتاب، «بررسی تطبیقی ارزیابی خسارت درد و رنج و میزان آن در صدمات بدنی غیرکشنده در حقوق ایران و آمریکا»، فصلنامه مطالعات حقوق تطبیقی، دوره یازدهم، شماره دو، ۱۳۹۹.
- صفایی، حسین، رحیمی، حبیب الله، مسئولیت مدنی (الزامات خارج از قرارداد): تجدیدنظر و اضافات، چاپ دهم، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۹۶.
- عالی‌پناه، علیرضا، «بررسی تطبیقی دیه و خسارات تنبیهی در فقه امامیه و نظام حقوقی کامن‌لا»، دو فصلنامه پژوهشنامه حقوق اسلامی، دوره نهم، شماره بیست و هفت، ۱۳۹۱.
- عبداللهی، مریم، مقررات حمایت از حقوق مصرف‌کننده در ایران و اتحادیه اروپا، چاپ اول، تهران، انتشارات ویهان، ۱۳۹۷.
- اسماعیلی، محسن، نظریه خسارت: بررسی لزوم جبران خسارت‌های معنوی و مسوولیت ناشی از تفویت منافع و فرصت‌ها از دیدگاه فقه و حقوق تطبیقی، چاپ اول، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۷.
- افضل‌حسینی، عهدیه السادات، امیرمحمدی، محمدرضا، احمدپور گهرت، ایوب، «مسئولیت مدنی تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان مواد خوراکی معیوب در حقوق ایران»، مجله علمی حقوق خصوصی، دوره یازدهم، شماره یک، ۱۳۹۳.
- امامی، سید حسن، حقوق مدنی، جلد اول، چاپ سی و دوم، تهران، انتشارات اسلامیه، ۱۳۹۰.
- تقی‌زاده، ابراهیم، خسروی فارسانی، علی، موسی‌پور، میثم، «ماهیت و آثار (خسارت تنبیهی) در حقوق کامن‌لا (با مطالعه تطبیقی)»، مجله دانش حقوق مدنی، سال اول، شماره یک، ۱۳۹۱.
- جعفری تبار، حسن، مسئولیت مدنی کالاها، چاپ اول، تهران، انتشارات نگاه معاصر، ۱۳۹۷.
- جعفری لنگرودی، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق، چاپ بیست و هفتم، تهران، انتشارات گنج دانش، ۱۳۹۴.
- داراب‌پور، مهرباب، سلطانی احمدآباد، سعید، «فلسفه حقوقی و ماهیت خسارت تنبیهی»، مجله حقوقی بین‌المللی، سال سی و دوم، شماره پنجاه و دو، ۱۳۹۴.

- عبدی پور، ابراهیم، پرتو، حمیدرضا، «قانون حمایت از مصرف‌کنندگان حرکتی رو به جلو یا بازخوانی قواعد سنتی»، دو فصلنامه نامه مفید، شماره بیست، ۱۳۹۰.
- علوی قزوینی، سید علی، مسعودیان‌زاده، سید ذبیح‌الله، «قاعده من له الغنم فعلیه الغرم»، پژوهشنامه‌ی اندیشه‌های حقوقی، دوره جدید، شماره یک، ۱۳۹۳.
- موسوی‌فر، سیده سمیه، مسئولیت مدنی تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان مواد غذایی در حقوق ایران و انگلستان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشکده ادبیات و علوم سیاسی، دانشگاه گیلان، ۱۳۹۴.
- هاشمی، سید احمد علی، تقی‌زاده، ابراهیم، مسئولیت مدنی (ضمان قهری)، چاپ چهارم، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۳.

منابع لاتین

- Boyd J, Ingberman D, Do Punitive Damages Deterrence? Business Law & Economics Center Of Washington University PAR, Working Paper No, 1995.
- Gotanda J, Punitive Damages: A Comparative Analysis, Columbia Journal of Transnational Law, 2003;42(2).
- عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، چاپ چهاردهم، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۹۹.
- قاسمی حامد، عباس، خسروی فارسانی، علی، آقا بابایی، فهیمه، «خسارت تنبیهی در حقوق ایران»، مجله حقوقی دادگستری، دوره هفتاد و هفتم، شماره هشتاد و یک، ۱۳۹۲.
- قره سید رومیانی، میرهادی، جبران خسارت در مرگ‌های خطایی، مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و ایالات متحده آمریکا، چاپ اول، تهران، انتشارات مجد، ۱۳۹۹.
- کاتوزیان، ناصر، الزامات خارج از قرارداد، مسئولیت مدنی: قواعد عمومی، جلد اول، چاپ چهاردهم، تهران، مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۵.
- گلبراززاده شیرتبار، علی، بررسی اصول و مبانی فقهی مسئولیت مدنی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه تهران، ۱۳۸۱.

Jurisprudential - legal study of civil liability of food producers

Yaghoub Alizadeh^{1*}, Zari Firoozkah², Seyedeh Monira Hosseini³

1. Assistant Professor Department of Islamic Jurisprudence and Law, Payame Noor University, Iran.
2. Faculty member, Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Payame Noor University, Tehran, Iran.
3. Master of Criminal Law and Criminology, Shahid Beheshti University (Pardis), Tehran, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article Type: Original Research

Pages: 73-87

Article history:

Received: 14 Jul 2021

Edition: 25 Sep 2021

Accepted: 27 Nov 2021

Published online: 25 Dec 2021

Keywords:

Civil Liability, Pure Liability, Punitive Damages

Corresponding Author:

Yaghoub Alizadeh

Address:

Department of Islamic Jurisprudence and Law, Payame Noor University, Iran.

Orchid Code:

0000-0002-7350-2154

Tel:

09143925601

Email:

yagub_alizadeh@yahoo.com

ABSTRACT

Background and Aim: Civil liability of food producers is one of the new topics of civil liability. The mass production of foods with fresh ingredients, as well as food shortages in significant parts of the world, makes it even more important to pay special attention to this type of responsibility in order to protect the physical health of consumers. In the present study, we intend to explain and evaluate the civil liability of food producers by focusing on the jurisprudential principles and the current legal system of Iran.

Materials and Methods: The type of research is descriptive and the method used is descriptive-analytical. The method of data collection will be library and based on books, articles, documents and websites.

Ethical considerations: In the present study, preserving the originality of texts and fidelity in speech quoting, as the most important ethical requirements, have been considered by the authors.

Results: Jurisprudential and legal study of civil liability of food producers in the current legal system of Iran, indicates the lack of a coherent legal set in this regard. The non-use of modern legal institutions, such as punitive damages in this regard, is another shortcoming of the current Iranian civil liability system.

Conclusion: At the legislative level, the current set of regulations of the Iranian legal system in relation to civil liability of food producers, indicates a lack of coherence in accepting the basis of responsibility and also the non-use of new legal institutions in this regard. At the judicial level, the resistance of court procedures in issuing verdicts on specific damages resulting from food consumption is a matter for consideration and requires the adoption of an appropriate approach by the country's judicial policy makers.

Cite this article as:

Alizadeh Y, Firoozkah Z, Hosseini SM. Jurisprudential - legal study of civil liability of food producers. *Economic Jurisprudence Studies*. 2021; 3(4): 73-87.